

ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის სრულყოფის მექანიზმები საქართველოში

გელა გოგიჩაიშვილი

სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

განხილულია ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის სრულყოფის მექანიზმები საქართველოში. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის პრობლემების ანალიზზე, რაც უდავოდ მნიშვნელოვანია აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტის მექანიზმების სრულყოფისათვის. ამასთანავე, ნაშრომში გამახვილებულია ყურადღება კორუფციასთან ბრძოლაზე და საჯარო მოხელეების დანიშვნასა და გათავისუფლების წესების სრულყოფის განსაკუთრებულ მნიშვნელობაზე.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნესი, მენეჯმენტი, ეფექტიანობა, სრულყოფის მექანიზმები, საქართველო.

ძირითადი ტექსტი

ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის პრობლემების ანალიზისათვის უდაოდ მნიშვნელოვანია ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის სრულყოფის მექანიზმების თეორიული კვლევა, როგორც საზღვარგარეთის ქვეყნებში, ისე საქართველოში, კვლევაში კი იგულისხმება ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის პრობლემების გადაჭრის გზების ძიება, რის გარეშეც ბიზნესის მენეჯმენტის ეფექტიანობის მიღწევა რეალურად შეუძლებელია.

საბჭოთა კავშირის რღვევის შემდეგ საქართველოს, სხვა პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკების მსგავსად, სახელმწიფოებრიობის განვითარებისათვის საკმაოდ რთული სასტარტო პირობები ერგო. დამოუკიდებელი საქართველოს გარიჟრაჟზე კორუფციას განაპირობებდნენ ჯერ კიდევ დიდი ხნის წინანდელი ტენდენციები, ე.წ. გარდამავალი ეტაპის პირობები, რაც მსგავს მდგომარეობაში

მყოფი სხვა ქვეყნებისთვისაც იყო დამახასიათებელი. სწორედ ამ-
დაგვარ ტენდენციებს სდევდა თან კორუფციის ფაქტების მატება.
კორუფციის, როგორც ერთადერთი სოციალურად საშიში მოვ-
ლენა უარყოფით ზეგავლენას ახდენს საზოგადოების ცხოვრე-
ბის ყველა სფეროზე: ეკონომიკაზე, პოლიტიკაზე, სოციალურ
ყოფაზე. მისი თანმდევი ნეგატიური შედეგები არათუ ეწინააღმ-
დეგება საზოგადოების წინსვლასა და პროგრესს, არამედ სერიო-
ზულ საფრთხეს უქმნის ქვეყნის ეროვნულ უშიშროებას.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი ევროსაბჭოსა და
გაეროს კონვენციების მსგავსად, კორუფციის ზუსტი დეფინიცი-
ის გაკეთების სანაცვლოდ ახდენს იმ ქმედებათა კრიმინალიზა-
ციას, რომელიც საერთაშორისო აღიარებით კორუფციულადაა
მიჩნეული. იურიდიულ დოქტრინაში გავრცელებული განსაზ-
ღვრების მიხედვით კორუფცია არის საჯარო ხელისუფლების
ბოროტად გამოყენება პირადი ან ჯგუფური გამორჩენის მიღების
მიზნით[1, გვ. 22].

„ეკონომიკის სფეროში დანაშაულობის ცნებას“ უნდა მიეც-
ეს ორი მნიშვნელობა-ვიწრო და ფართო. ვიწრო მნიშვნელობამ
უნდა მოიცვას მხოლოდ ის დანაშაულები, რომლებიც უშუალოდ
ხელყოფენ ეკონომიკურ და არა სხვა ურთიერთობებს, ე.ი. სა-
კუთრებისა და ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებულ
ურთიერთობებს (სხვანაირად სამეურნეო ურთიერთობებს), რაც
შეეხება ფართო მნიშვნელობას, ამას უნდა მივაკუთვნოთ ის დანა-
შაულები, რომლის აუცილებელ დამატებით ობიექტად გვევლინე-
ბა ურთიერთობა ეკონომიკის სფეროში და რომელიც პირდაპირ
გათვალისწინებულია სისხლის სამართლის განსაკუთრებული
ნაწილის ნორმის დისპოზიციაში ან გამომდინარეობს მისი სიტყ-
ვა-სიტყვითი ახსნა-განმარტებიდან.

ეკონომიკის სფეროში დანაშაულობა ამ ცნების ვიწრო მნიშ-
ვნელობით-ესაა დანაშაულთა ერთობლიობა, რომლის ძირითად
უშუალო ობიექტადაც გვევლინება საკუთრებითი ურთიერთო-
ბანი, აგრეთვე ურთიერთობანი მიმართული მატერიალური დოვ-
ლათის წარმოების, გაცვლის, განაწილებისა და მოხმარების რა-
კურსით.

ეკონომიკურ სფეროში დანაშაულობა ამ ცნების ფართო მნიშვნელობით კი მოიცავს ისეთ დანაშაულთა ერთობლიობას, რომლის აუცილებელ დამატებით ობიექტადაც გვევლინება ურთიერთობები ეკონომიკის სფეროში [2, გვ. 14].

ეკონომიკური დანაშაულობისათვის დამახასიათებელ ნიშნებთან დაკავშირებით, უპირველეს ყოვლისა, უნდა შევნიშნოთ, რომ იგი მომეტებული საფრთხის მატარებელია, რაც იმაში გამოიხატება, რომ იგი ნეგატიურ გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ ინსტიტუტებზე, არღვევს ეკონომიკის ფუნქციონირების დადგენილ წესს.

დღეისათვის კრიმინოლოგიური, სისხლისსამართლებრივი და სამართალგამოყენებითი პრაქტიკა ეკონომიკურ სფეროში დანაშაულობის ცნებასთან ერთად იყენებს ისეთ მსგავს ცნებებს, როგორიცაა: „ეკონომიკური დანაშაულობანი“, „სამეურნეო დანაშაულობანი“, „სამეწარმეო დანაშაულობანი“, „საფინანსო დანაშაულობანი“, ზოგჯერ გვხვდება ორგანიზებული დანაშაულობის ეკონომიკურ სფეროში დანაშაულობასთან ნაწილობრივი გაიგივების, აგრეთვე კორუფციულ დანაშაულთა ეკონომიკურთან გაიგივების მაგალითები.

ეკონომიკურ დანაშაულობაზე განსხვავებული ხასიათის განსაზღვრებები გვხვდება, მაგრამ მის შესახებ ფართო საზოგადოებრიობამ პირველად „თეთრსაყელიანთა დანაშაულობის“ ფენომენის სახით შეიტყო. ეს ხატოვანი გამოთქმა ეკუთვნის ამერიკელ კრიმინოლოგს ე. სათერლენდს (1902-1973). 1940 წელს მან აღნიშნული სახის დანაშაულობა განსაზღვრა, როგორც სამართალდარღვევათა კომპლექსი, რომელსაც ჩადიან მაღალი სოციალური სტატუსის მქონე „პატივცემული“ პირები თავიანთი პროფესიული ვალდებულებების ფარგლებში და თანაც იმ ნდობის წინააღმდეგ, რომელიც მათ გამოუცხადეს [2, გვ. 15].

ეკონომიკური დანაშაულობის ცნებასა და დახასიათებაზე საკითხთა დაწვრილებით ინტერპრეტაციას ვხვდებით ასევე ჯონათან რეიფუდის, ალბინ ესერისა და ჯონათან თორმუნდსონის, ლეონარდ ლეის, როლანდ ბაუმბუშის და სხვათა შრომებში. კრიმინოლოგების უმრავლესობა აღნიშნავს, რომ ეკონომიკური

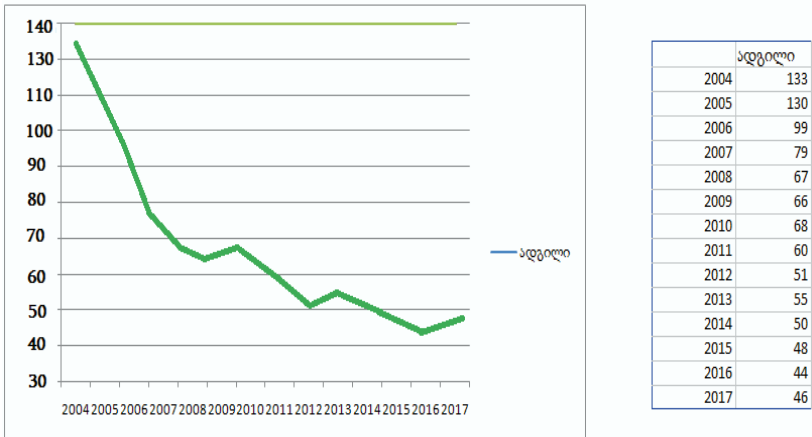
დანაშაულობა-ესაა სამეურნეო საქმიანობისათვის განკუთვნილ საკუთრებაზე ანგარებიანი ხელყოფის ფორმების ერთობლიობა, განხორციელებული იმ პირთა მიერ, რომლებიც განსაზღვრულ ფუნქციებს ასრულებენ ეკონომიკური ურთიერთობების სისტემაში [2, გვ.20].

ეკონომიკური დანაშაულობა ესაა საწარმოო ურთიერთობათა დანაშაულებრივ დარღვევათა ერთობლიობა, რომლებიც აღმოცენდა ადამიანებს შორის მატერიალური დოვლათის წარმოების, გაცვლის, განაწილებისა და გადანაწილების გამო და რაც განმტკიცებულია საქართველოს კანონმდებლობით. ეკონომიკური დანაშაულობა წარმოგვიდგება ასევე, როგორც ქმედებათა ერთობლიობა, რომელიც ზიანს აყენებს სახელმწიფოს ან საზოგადოებრივ საკუთრებას, სახალხო მეურნეობის ეკონომიკურ ინტერესებსა და ცალკეულ მოქალაქეებს, თანაც თუ ასეთი ქმედება დაკავშირებულია ბრალდებულის კონკრეტულ მდგომარეობასთან სახალხო მეურნეობის სფეროში, ან ეკონომიკურ ურთიერთობათა ხასიათთან, რომლის მონაწილე თვითონაა, ან მის სოციალურ როლთან, ანდა სოციალურ სიტუაციასთან, რომელიც ახასიათებს სამეურნეო მექანიზმის ამა თუ იმ ელემენტს [2, გვ. 21].

ამიტომაც კორუფციასთან ბრძოლისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საჯარო მოხელეების დანიშვნის და გათავისუფლების წესების, ასევე სახელმწიფო შესყიდვების გამჭვირვალობა და ობიექტურობა და ამ პროცესების კონტროლი შესაბამისი ორგანოების და საზოგადოების მხრიდან [3].

უკანასკნელ წლებში კორუფციის აღქმის ინდექსი საქართველოში შემდეგი ციფრობრივი მონაცემებით გამოიხატება:

კორუფცია უშუალო კავშირშია სახელმწიფოში ეკონომიკურ სტაბილურობასთან და უსაფრთხოებასთან. თუ გავანალიზებთ უკანასკნელი წლების მონაცემებს კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით, დავინახავთ, რომ საქართველო საგრძნობლად წინ მიიწევს და ეს ასევე გამოხატულია კორუფციის აღქმის ინდექსის მონაცემებშიც (სქემა1); მაგრამ აღნიშნულის მიუხედავად, რასაკვირველია, არსებობს რეკომენდაციები და მნიშვნელოვანი

სქემა1. საქართველოს ადგილი კორუფციის აღქმის ინდექსის მონაცემებში. (წყარო: საერთაშორისო გამჭვირვალობა; Transparency international) [4].

გამოწვევები, რომლის წინაშეც საქართველო დგას და აუცილებლად საჭიროებს რეფორმების განხორციელებას.

კორუფციის პრევენცია, შეიძლება ითქვას, რომ ორი სახისაა: „სიტუაციური“ და „სოციალური პრევენცია“. „სიტუაციური პრევენციის“ დროს შექმნილია გადანყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების ჩართულობის მყარი მექანიზმები და შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზა. „სიტუაციური პრევენცია“ მოიცავს კორუფციის პრევენციის არსებული გამოცდილების გათვალისწინებით სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავებას, ასევე ანტიკორუფციული ორგანოების მეტი ეფექტიანობის უზრუნველყოფასა და სახელმწიფოებსა და სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან აქტიურ თანამშრომლობას [5].

რაც შეეხება პრევენციის მეორე სახეს - „სოციალურ პრევენციას“, ამ შემთხვევაში მთავარი აქცენტი კეთდება საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებაზე კორუფციის, მისი რისკებისა და უკვე არსებული ანტიკორუფციული მექანიზმების შესახებ, ამასთან, ანტიკორუფციული პოლიტიკის დანერგვის პროცესში საზოგა-

დოების ფართო მასების ჩართულობაზე. ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ მეტად განვითარდეს ეროვნული ანტიკორუფციული პოლიტიკის განხორციელების მექანიზმი, ასევე სხვადასხვა სახელმწიფო ორგანოების ურთიერთანამშრომლობისა და კოორდინირების მექანიზმი, აუცილებელია შეთანხმებული მუშაობა კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით [6].

კორუფციასთან ბრძოლის ეფექტურობის ამაღლებისათვის აუცილებელია, რომ განხორციელდეს პრევენციული კანონმდებლობის შემუშავება და შესაბამისი ღონისძიებების აქტიურად განხორციელება. აუცილებელია გაიზარდოს რისკების ანალიზის როლი და მნიშვნელობა, ასევე მოხდეს საზოგადოებრივი ცნობიერების მეტად ამაღლება შესაბამისი საგანმანათლებლო პროგრამების პრაქტიკაში დანერგვით. უნდა მოხდეს კორუფციული დანაშაულობის ცალკე თავის სახით ჩამოყალიბება სისხლის სამართლის კოდექსში, სადაც კორუფცია გაგებული არ იქნება, როგორც მხოლოდ სამოხელეო დანაშაული და გათვალისწინებული იქნება კერძო სექტორშიც.

ბოლო წლების განმავლობაში გამოიკვეთა საქართველოს მნიშვნელოვანი წარმატება კორუფციასთან ბრძოლის მიმართულებით. მის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პრევენციის მექანიზმების მეტად დახვეწა ასევე უმნიშვნელოვანესია იმის ფონზე, რომ საქართველო ასრულებს ასოცირების ხელშეკრულებას (ევროკავშირთან). მიუხედავად გარკვეული ნაბიჯებისა, რომლებიც უკვე გადაიდგა, კორუფციული გამოწვევები მაინც რჩება მრავალი ქვეყნის პრობლემად და უფრო მეტიც, ზოგჯერ უფრო კომპლექსური პრობლემების-ელიტური კორუფციის სახით წარმოიშობა ხოლმე, რასთან დაკავშირებული საფრთხეებიც შეიძლება უკავშირდებოდეს მაგალითად, როგორც სახელმწიფო შესყიდვების საკითხებს, ასევე თანამდებობის პირების ჩართულობას ბიზნესსაქმიანობაში.

ლიტერატურა:

1. დავით კუხალაშვილი, ილია ბაბუხაძე. „კორუფცია საქართველოში და მასთან ბრძოლის სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო ასპექტები“. თბილისი: გამომცემლობა „შპს ფავორიტი პრინტი“ 2013.
2. დავით წულაია. „ეკონომიკურ დანაშაულობასთან ბრძოლის ზოგიერთი კრიმინოლოგიური პრობლემა“. თბილისი: გამომცემლობა „ინტელექტი“ 2004.
3. სტატია: კორუფცია და ტრეფიკინგი <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-26>
4. ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, „საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა საქართველოში, 2012-2013“ (2013).
5. საერთაშორისო გამჭვირვალობა – „საქართველოს სახელმწიფო შესყიდვების სისტემა“ (2013).
6. საქართველოს საჯარო სამსახურის ბიურო. „საჯარო სამსახურის მარეგულირებელ კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებები“ (2013).

REFERENCES :

1. David Kukhalashvili, Ilia Babukhadia „The corruption in Georgia and the intelligence and contra- intelligence aspects with fighting it“. Tbilisi: Publication „Favorite Print“ LTD, 2013.
2. David Tsulaia „Some criminal problems for fighting with the economic crime“. Tbilisi: Publication „Intellect“, 2004.
3. Article: The corruption and the trafficking <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-26>
4. Institute for free development of information, „Access of the public information in Georgia, 2012-2013“ (2013).
5. The international transparency - „The system for the state purchase of Georgia“ (2013).
6. The public service bureau of Georgia. „The amendments carried out in the regulatory legislation of the public service“ (2013).

THE IMPROVING MECHANISMS FOR EFFICIENCY OF BUSINESS MANAGEMENT IN GEORGIA

Gela Gogichaishvili

PHD Student of GTU

RESUME

This academic paper provides the mechanisms for increasing the efficiency of the business management in Georgia.

The specific attention is concentrated to the analyze the efficiency problems of the business management what is the most important for the mechanisms perfection to solve the problems.

Herein, in the article much attention is paid to the corruption fight, appointment of the public officials and the important meaning for the efficiency of dismissal.

Key words: The business, management, efficiency, the perfect mechanisms, Georgia.